

BÁBSZÍNHÁZ

Párkereső bábok – *BUNRAKU*

Autentikus japán bábszínház mutatkozott be ősszel Budapesten, a Centrál Színházban. Az Asiri-za társulat a szigetország északi csúcsáról, Hokkaidóról érkezett, hogy hagyományos előadásmódban tolmácsolja a japán színházkultúra egyik különlegességét.

Az Asiri-za Hokkaidón egyedül viszi tovább a bunraku játék tradícióját. Noha a bunraku Japánban egy-egy család számos nemzedékén át öröklődő hivatás, és nem ritka, hogy évszázadokon át viszik tovább az ősök mesterfogásait, az Asiri-za egészen friss szerveződés: 1995-ben alakult. Ekkor állt össze néhány fiatal, akik elvégezték a szapporói gyermekszínház által indított tanfolyamot, hogy évente egy újabb bemutatóval, vendéjátékokkal, fesztiválszereplésekkel és workshopokkal tartsák életben az ősi színpadi műfajt egy olyan környezetben, Japán északi részén, ahol annak korábban nem voltak gyökerei. 2007-re az Asiri-zát már Japán egyik legjobb bábtársulataként tartották számon. A társulat

neve a hokkaidói őslakosok nyelvén annyit jelent: „új, újítás”, ami jelzi, hogy számukra a hagyomány nem csupán a formák tiszteletben tartását, de azok folyamatos újragondolását is jelenti. Játéukban mindez jól érezhető, amit a japán bábtradíciót alig ismerő magyar közönség is megtapasztalhatott – az újításnak része, hogy a társulat, szakítva az évszázados hagyománnyal, női bábművészekkel is dolgozik.

Egy tradicionális japán bábjáték befogadásához a mai nyugati ember csak teljes nyitottsággal viszonyulhat. Sem a bábok látványa, sem a játék stílusa, időkezelése, hangzása vagy látványvilága nem hasonlít az európai bábjátás elemeihez. Az előadást vontatottan, néhol túljátszottnak, másutt kevésbé érthetőnek érezhetjük, ha nem vesszük át azt a sajátos ritmust, amit a kéthúrú penge-tős hangszerezen, a samiszenen játszó zenész, illetve a párbeszédet kántáló hangon előadó énekes diktál. Valójában nem is a bábok, hanem ők ketten az előadás főszereplői. A színpad bal oldalán, egy kis emelvényen helyezkednek el, figyelemmel kísérik a játé-

kot és a közönség reakcióit, az ő feladatuk a hangsúlyok kiemelése, az érzelmi árnyalatok hangokká formálása, a figyelem fenntartása. A Centrál színpadán a narráció *Takemoto Sinentajú* fantasztikus produkciója volt, samiszenen Curuszava Jae játszott. Kettősük finom zenei dramaturgiával ötvözte a bábokkal megjelenített történeteket.

A *Párkereső* című előadás az eredeti japán bábjátéknak egy európai színpadra szánt, erősen rövidített változata; az a két jelenet és az őket bevezető termékenységi tánc, amit itt a közönség bő két óra alatt láthatott, Japánban egész napos látványosságot tesz ki. A bunrakanak abban a változatában, amelyet az Asiri-za művel, három bábszínész mozgat egyetlen bábót, szigorú hierarchiában együttműködve. Eredetileg kesztyűbábok voltak a ma már fából kifaragott figurák, melyeknek nem csak törzse, de a karja, keze, lába, kezének ujjai, szája, szeme, még a szemöldöke is részt vesz a kifejezésben. Az arcjáték ugyanolyan fontos része a bábozásnak, mint a végtagok mozdulatai. A fekete ruhába öltözött bábszínészek évek alatt sajátítják el a tö-

kéletes technikát; a japán bábos hagyomány úgy tartja, „tíz év a láb, tíz év a bal kéz”. A három bábszínész hierarchiája pontos szabályok szerint működik. A majdnem ember nagysá-

A bábfigurákat fából faragják, és gazdagon díszített, természetes anyagokból készültek, és színükben, díszítésükben rendkívül összetett jelképeket hordozó ruhákba öltöztetik

gú báb teljes súlyát a vezető mester, az „omodzukai” tartja, a báb fejéből hátul kiálló fogantyút fogva. Lábán magasított talpú szandál van, így tud kissé fölé kerülni a báb-
nak; jobb kezével a báb jobb kezét mozgatja, és ő irányítja a legfontosabb részt: az arc mimikáját. Az első segéd, a „hidaridzukai” jobb kezével a báb bal kezét mozgatja, a második segéd, az „asidzukai” felelős a lábak mozdulataiért. A két segédet a vezető mester irányítja, szavak nélkül, testjelzésekkel és a bábfigurán áthullámzó finom mozdulatokkal. A háromjuk között lévő harmónia tökéletes, mint-ha egyetlen ember mozdulatait látnánk.

őket. A budapesti előadáson a japán társulat igyekezett minél többet megmutatni a bunraku tradíciójából, így a két epizód között az előadás rendezője, *Nisikava Korjū* – egy bunraku-játékos család ötödik generációs

családfője – maga mutatta be a bábok szerkezetét és a játékosok precízen összehangolt mozgásművészetét.

Mindent egybevéve, kivételes élmény volt az a két óra, amit az Asiri-za a Centrál színpadán töltött. A csörgővel és lábdobogással kísért páros termékenységi tánc után egy táncelemekkel kiegészített komédia (*Asszonyhorgászat*) következett, majd egy tragikus hangvételű szerelmes történet részlete (*Cseresznyefák a Hidaka partján*). Az előadást magyar felirat kísérte, de mellette a mesélő a dramaturgia hangsúlyos pontjain magyar szavakat is fűzött az elbeszélésbe, olyan különleges zenei tehetséggel és páratlan humorral, hogy a közönség figyelme egyetlen hangot sem hagyott ki. A bábok expresszív mozdulatai, a cselekmény lélektani mélységei és humora, a szerelmes asszony önpusztítása, vagy a feleséget horgászó szolga burleszkszerű figurája plasztikus, gazdag kifejezéssel elevenedtek meg a dísztelen színpadon, finoman kibomló ösztönművészeti harmóniában ötvöződtek a látvány- és zeneelemek, a dramaturgia, a művészi mozdulatok és az előadás időkezelése. Noha a játék gyakorlatilag egyetlen elemet sem alkalmazott a modern európai színházi eszköztárból, mégis igazi kortárs produkciót láthattunk.

Götz Eszter

